

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

25. An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de levissima culpa? Ex
p. 8. t. 7. & Misc. r. 35.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

dere videatur culpam leuissimam; cum exceptio vnus sit alterius inclusio; & exceptio regulam confirmare solet in casibus non exceptis. Quin & l. 2. n. C. mandati. idipsum clare, & perspicue exprimitur, dum Imperator ibi scribit. *Aliena negotia exacto officio veri: nec quicquam in eorum administratione neglectum, aut declinatam, culpa vacua esse.* Quod si igitur nihil in administratione negotiorum à mandatario neglectum est, culpa vacuum est; nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatam est. Et sane ratio huius obsecra non est. Idcirco enim procurator, omnisque mandatarius omnem culpam, adeoque leuissimam quoque, in re mandata præstare debet: quia mandatum recipiendo, intelligitur polliceri de industria sua, quæ rei gerendæ conueniat. Et enim res, quam procurator recipit gerendum, non geritur sine industria, & diligentia rei conueniente. Hoc igitur, cum mandatarius pollicitus fuerit, præstare debet. Est enim eæ bona fide, vt præstetur in omni contractu bonæ fidei, quod quis dixerit, & affirmauerit. *Si quid creditor, ff. de reb. cred.*

2. Nec obstat dicere, regulam iuris certissimam esse, quod cum in negotio aliquo utilitas debitoris non agitur, sed omne commodum, vel ad creditorem, vel ad alium spectet, in eo dolum tantum, & latam culpam præstari, leuem, & leuissimam non præstari, vt in deposito, l. 5. §. 3. ff. commodat. l. 1. §. vlt. l. Quod Nerva ff. de positi. Atqui tale est mandatum, quod vel solius mandantis, vel etiam extranei causa contrahitur. Igitur ex tali mandato mandatarius non tenetur de leuissima, sed de lata duntaxat culpa. Non, inquam, hæc obstant, nam respondetur, regulam in dicta leg. 5. §. 2. ff. commodati propositam non procedere, quoties quis suam proficitur, ac pollicetur industriam; nam tunc ad eam præstandam, quam pollicitus est, obstrictus tenetur.

3. Secundò non obstat, quod in leg. 21. C. de mandato. desiderat Imperator, vt mandatarius mandatum exacto officio exequatur. At exacta diligentia, à quo requiritur, is de leui solam culpam conuenitur, nec ad exactissimam diligentiam obstrictus est. Nam respondetur, in d. leg. 21. C. de mandato, positum esse pro superlatiuo positum, & exactum pro exactissimo dictum; id quod ex sequentibus satis colligitur, dum subiicit Imperator: *Nil quicquam in administratione negotiorum neglectum, aut declinatam culpa vacuum esse, vult enim Imperator, quod, quicquid neglectum fuerit, aut declinatam; culpa vacuum non fit, ita, viximum, vt si neglectum, aut declinatam quid fuerit, quomodocumque etiam id fiat, id præstandum sit; id autem fit culpa non minùs leuissima, quàm leui, vt ita textus iste d. l. 21. non tam infringat, quam confirmet sententiam nostram.*

4. Sed, his non obstantibus ab Humio adductis, puto, contra ipsum, non esse recedendum à negatiua sententia. Dicendum est igitur, quod mandatarius, si res mandantis apud eum pereat culpa sua lata, tenetur restituere mandanti: si verò culpa tantum leui, vel leuissima, non tenetur mandatarius; sed domino suo, id est, mandanti res illa perit. Hæc conclusio probatur primò ex regula generali acqussima, quam ius statuit, *In contrahibus, 20. ff. de reg. iur.* vbi etiam tenent omnes Doctores, quæ distinguit contractus in tres classes. Nam alij celebrantur in utilitatem solius custodientis rem, vt contractus custodia, & contractus commodati; alij, in utilitatem vtriusque contrahentis, vt emptio, & locatio; alij denique in utilitatem solius domini rei, non verò eam custodientis, vt depositum commodatum. Sancit ergo regula illa, quam omnes Doctores, & iura comprobant; in contractibus, qui celebrantur in utilitatem solam rei custodientis, tenetur de culpa lata, leui, & leuissima; vt in commodato, & precario: in iis, qui celebrantur in utilitatem vtriusque contrahentis, teneri de culpa lata, & leui, non de le-

uissima: in iis verò, qui celebrantur in utilitatem solius domini, & non rei tenentis, teneri de culpa duntaxat lata, non verò de leui, aut leuissima, vt contingit in contractu custodia, & deposito: qui in utilitatem solius domini fit; ex eo autem custodiens malam utilitatem penitus consequitur. Cum ergo in hoc contractu mandatarius nullam utilitatem penitus consequatur, l. Ex mandato. 20. vbi textus: *Ex mandato apud eum, qui mandatum suscepit, nihil remanere oportet.* sequitur euidenter, mandatarium ex rebus mandantis, quas apud se habet, teneri si pereant, vel deteriorentur de culpa lata duntaxat, non de leui, aut leuissima.

5. Secundò probatur iure, l. Si procurator. 8. ff. mand. §. Dolo autem facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit. Et infra: *Aut si lata culpa.* Vbi Bart. Tenetur de dolo, & lata culpa. Et gloss. ibi, & Doctores. Et l. A procuratore. C. eod. vbi textus: *A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam impronsum casum præstandum esse, iuris auctoritate declaratur.* Nec te moueat verbum hoc, *omnem culpam*, vt credas teneri de culpa etiam leui, & leuissima, quod ad culpam leuem attingit, intelligi debet de accipiente mercedem ob mandatum, vt frequentissimè contingit in procuratore, de quo lex loquitur, & de Medico, Aduocato, & aliis de leuissima etiam intelligi debet post moram in re restituenda, de quo nemo dubitat. Et hic intellectus harum legum necessarius omnino est, vt antinomia earum tollatur, & iura iuribus concordent; & vt prædicta regula generalis, quæ optima est, & probatissima, inuolata semper custodiatur.

6. Probatur etiam prædicta conclusio l. Idemque. 10. ff. eod. ibi: *Nihil enim amplius quam bonam fidem præstare eum oportet, qui procurat.* Sed, qui dolo caret, & lata culpa, licet leuissimam, aut leuem committat, bona fide agit rem alienam: quia plerumque, & communiter homines suis rebus maiorem diligentiam non adhibent. Ergo non tenetur mandatarius ex leui, & leuissima culpa; sed solum ex dolo, & lata culpa. Et l. Procuratorem. C. eod. ibi: *Procuratorem tam dolum quam latam culpam sumptuum, ratione bonæ fidei habita, præstare necesse est.* Vbi Salyc. [Procurator tenetur de gestis, & gerendis per eum susceptis, & de dolo, & lata culpa.] Et l. Si fideiussor. 29. ff. eod. ibi: *Si fideiussor omiserit exceptionem, videtur dolo versari: dissoluta enim negligentia propè dolum est.* Vbi vides, fideiussori, qui mandatarius est, dolum, & latam culpam, quæ propè dolum est, imputari, & alias minores culpas, leuem, scilicet, & leuissimam excludi. Clarior, & formaliter l. Si vi certo. 5. ff. commodati. ibi: *Dolum in deposito*, nam, quia nulla utilitas veritatur eius, apud quem deponitur, merito dolum veritatur solus; nisi forte, & merces accessit: & certè eadem est omnino ratio de alio quocumque mandato. Et hæc omnia docet Orsate de contrah. tom. 2. tr. 13. disp. 44. n. 78. Reginaldus tom. 2. lib. 25. tract. 8. cap. 50. n. 60. Molina disp. 549 Layman sect. 5. tr. 4. c. 25. n. 1. & alij.

7. Nota tamen, supradicta procedere in mandato, qui non fit mercede conductus: nam, qui mercede conductus est ad mandatum de rebus, quas penes se seruat, mandantis, tenetur de culpa lata, & leui, non de leuissima, secundum prædictam regulam: quia contractus cedit in utilitatem vtriusque.

RESOL. XXV.

An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de leuissima culpa? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 35.

§. 1. Affirmatiue videtur respondendum; quia qui cumque sese sua sponte alicui negotio offert, in plus tenetur quàm alias natura contractus patiens. S4p hoc in duabus præcedentibus Res. & legē

doctrinam
duarum ref-
requentium,
& vide alias
Ref. positas
in annot. 1.
Ref. huius
anot. & etiam
alias earum
notationum.

tyr. l. 1. §. si sepe euenit 35. ff. de positi. vbi depositarius, qui se deposito obtulit, tenetur etiam ad leuem culpam: cum tamen alias solum dolum, & latam culpam praestet. l. quod Nerua 32. ff. de vit. d. l. contractus 23. ff. de reg. iur. & explatum latius in §. praeterea 3. num. 22. & seqq. supr. quib. mod. re contrahit obligat. Atqui verò negotiorum gestor administrationi negotiorum semper se offert, quoniam certissima est huius contractus natura, quod negotia aliena gerens, sponte non rogatus ad ea gerenda accedat, atque aded semper sese offerat. In arbitrio enim ipsius est ab initio negotiorum administrationem suscipere: susceptam autem pro arbitrio suo negligenter administrare, liberum ipsi non est. Cum igitur etiam mandatarius, qui tamen se non obtulit, de omni culpa teneatur, l. a procuratore 13. C. mandati. & pluribus demonstratum in §. is, qui exequitur 8. n. 21. & seqq. supr. de mandato, idem & quidem multo meliori iure de negotiorum gestore statuendum fuerit.

2. Accedit praeterea textus expressus in l. si mater 24. C. de vsur. vbi ab Imperatore Philippo rescriptum est matrem, quae negotia filij gessisset, omnem diligentiam praestare debere. Quod si igitur, omnem diligentiam praestare mater, in gerendis & administrandis liberorum negotiis, compellitur: sequitur, quod & exactissimam diligentiam, quam culpa leui opponi certum est, praestare teneatur. Et si à matre omnis diligentia exigitur, multo certe magis ab extraneo exigetur. Neque enim tam stricta inter necessarios, maxime verò inter parentes, & liberos esse solet observatio, quanta est inter extraneos, argument. l. 3. §. interdum 9. ff. de negot. gest. Et quamquam dissentientes regerant, omnem diligentiam, in d. l. 24. C. de vsur. non absolute de omni diligentia, quam etiam diligentissimus paterfamilias adhiberet, sed de omni diligentia matris, quam suis propriis rebus adhibere consuevit, intelligendam esse, quae diligentia apponi solet non leuissimae, sed leui culpa: isthaec tamen interpretatio merito repudiatur. Tum quia nimis diuinatoria est, nec vilo firmo fundamento scilicet, cum Imperator non dicat, omnem diligentiam matris, vel omnem diligentiam, quam mater suis rebus adhiberet, sed absolute & simpliciter, omnem diligentiam. Cum igitur Imperator non distinguat, nec nos distinguere debemus, vulgata l. de pretio 8. ff. de Public. in rem action. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. praestand. Tum, quia diligentia, quam quis suis adhibet rebus, opponitur culpa lata: ita vt si eam in alienis rebus non praestiterit, latam culpam, seu culpam eam, quae dolo proxima est, commisisse putetur, d. l. quod Nerua 32. ff. de positi.

3. Et tandem huic sententiae non suffragatur textus in l. in re mandata 21. in fine. C. mandati. vbi Constantinus Imperator rescribit, in administratione alienorum negotiorum nil quidquam neglectum, ac declinatum culpa vacuum esse. Atqui negotiorum gestorem aliena negotia gerere, in confesso est. Sequitur ergo, quod si quidquam in eorum administratione neglexerit ac declinauerit, culpa haud vacuum sit: ac ea propter de culpa leuissima conueniri possit. Idque maxime vox, quidquam, arguit. Quidquid etenim neglectum fuerit, aut declinatum, culpa vacuum non est: ita nimirum, vt si ne neglectum, aut declinatum quid fuerit, quando cumque etiam illud fiat, id praestandum sit. Id autem sit culpa non minus leuissima, quam leui. Et verò est ratio illa non propria mandatarij, sed omni alieni negotij gestorij communis, siue mandato illud gerat, siue sine mandato. Quin imò, si locum illa habet, vt habet in mandatario, qui ad gestionem accedit, praecedente negotij domini rogatione atque mandato: multo magis locum habebit in negotiorum gestore, qui sponte sua, non etiam rogatus, ad negotia gerenda accessit, & se illis obtulit, atque offerendo industria suam in gerendo siue administrando profusus est.

4. Nec obstat aduersus supradicta l. i. i. C. de negot. gest. cum ibi Imperator Diocletianus, & Maximianus doli tantum, culpa lata & leuis mentionem faciant: inde dicendum videtur, leuissimam culpam praestandam non esse. Etsi enim in illa lege culpa leuissima nulla mentio fiat: non tamen protinus conueniens est, hanc culpam leuissimam non esse à negotiorum gestore praestandam: vnius quippe inclusio, non est alterius exclusio, in constitutionibus Imperatorum, in Codicem relatis: quae sunt vltimum restrictae, ac commodatae ad consultationem & facti speciem Imperatoribus propositam. Igitur de leuissima culpa in d. l. 20. nihil respondent Imperatores, quia de ea non fuerant consulti, aut requisiti: sed huiusmodi facti speciei ipsis proposita & oblata fuit, quae is, qui consultatus Octavianae negotia gesserat, dolum, latam, & leuem culpam, non etiam leuissimam, commiserat. Quod si in genere an ne de omni culpa, aut in specie, an de leuissima culpa teneatur negotiorum gestor, Imperatores fuissent consulti, dubium non est vllum, quin idem de leuissima culpa responderi fuissent. Neque sane interpretatio nuda coniectura, aut diuinatione nititur: sed ex oppositione ista, quae fit in d. l. 20. manifeste colligitur. Namque opponuntur ibi tutor, atque curator negotiorum gestori ratione culpa: de qua tenentur. Atqui clarissimi iuris est, tutorem & curatorem de leui tenei culpa l. a tutoribus 33. in princ. ff. de administrat. & perit. tutor. l. 1. in princ. ff. de tutela, & rationibus distrahendis. quicquid 7. C. arbitrium tutela. & dictum supra ad §. in qui exequitur 8. numer. 32. sit. de mandato. Quae propter vt oppositio ista consistat, necessario admittendum est, negotiorum gestorem non solum de leui, sed de leuissima quoque culpa teneri. Humm. de resol. ad disp. 10. Treulier. ibes. 5. littera C. & vol. 1. pag. 715.

5. Secundo non obstat l. fideiusor 32. vers. negotiorum autem ff. de negot. gest. vbi Papinianus ait, in negotiorum gestorum actione culpam altimari satis esse, non etiam casum. Nam si ibi culpa appellatione culpa leuissima contineri non debuit, cur iure consultus non aequè culpam leuissimam, atque casum exceptit, eam de illa magis, de hoc minus dubitari potuisset? Verum equidem est, culpam absolute positam significare culpam leuem, argument. d. l. contractus 23. ff. de vsur. §. 3. supr. quib. mod. re contrah. obligat. & iurium limitium allegatorum supra n. 49. sed id non esse perpetuum, dicto modo loco ostensum est. Suadet enim interdum oppositio, quae fit inter culpam, & casum fortuitum, vt culpam interpretemur culpam omnem, quae & doli sit, & culpa lata, & culpa leuis, & culpa leuissima, vt in d. l. fideiusor 32. ff. de negot. gest. & l. si procuratorem 8. §. proinde 10. ff. mandati. Intratum etiam idem dicitur suadetque subiecta materia, de qua agitur, mentione culpa in illa facta: quemadmodum circa contractus mandati, causam notauimus supra in d. §. in qui exequitur 8. in de mandati. 25. quod nimirum in illo appellatione culpa non leuis tantum, quae propria culpa dicitur, sed leuissima etiam comprehenditur, vbi cumque absolute culpa mentio fiat, vt in d. l. si procuratorem 8. §. proinde 10. l. i. emque 10. §. 1. inter causas 26. §. sed cum seruis 7. ff. mandati. l. etiam 4. C. de d. D. Vult. d. c. 15. pag. 172.

6. Tertia non obstat l. si pupilli 6. §. vltim. ff. de negot. gest. vbi à negotiorum gestore exigitur, vt diligens sit, non etiam, vt sit diligentissimus. Cui simile est, quod sit in recept. sent. Pauli lib. 1. tit. 4. in princip. dicitur, eum, qui negotia aliena gerit, exactam diligentiam praestare debere. Vnde colligitur, in negotiorum gestore culpam leuem, & non leuissimam, vindicari: siquidem exacta diligentia culpa leui, exactissima verò culpa leuissimae opponatur. Istud, inquam, non obstat. Respondetur enim, exactissimam diligentiam recte quae appellari diligentiam exactam: quoniam superbia

